

**НАУКОВИЙ
ВІСНИК
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Рік заснування 1996

Випуск 378-379

Історія.

Політичні науки.

Міжнародні відносини

Збірник наукових праць

Чернівці
"Рута"
2008

**Друкується за ухвалою вченої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
Збірник входить до переліку наукових видань ВАК України**

Рецензенти:

Юрій М.Т., доктор історичних наук, професор;
Євтух В.Б., доктор історичних наук, професор, член-кор. НАН України;
Денисенко В.М., доктор політичних наук, професор;
Кресіна І.О., доктор політичних наук, професор.

Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових статей. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці: Рута, 2008. – Вип. 378 – 379. – 224 с.

До збірника наукових праць увійшли статті, підготовлені за тематикою доповідей на пленарному та секційних засіданнях “VI Буковинської Міжнародної історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 600-річчю першої писемної згадки про Чернівці”, яка відбулася 12 – 13 жовтня 2007 р. у Чернівцях.

Редколегія випуску:

Добржанський О.В., доктор історичних наук, професор (науковий редактор);
Винар Л.Р., доктор історичних наук, професор (заступник наукового редактора);
Макар Ю.І., доктор історичних наук, професор (заступник наукового редактора);
Ботушанський В.М., доктор історичних наук, професор;
Брицький П.П., доктор історичних наук, професор;
Бурдяк В.І., доктор політичних наук, професор;
Варзар І.М., доктор політичних наук, професор;
Івасютин Т.Д., кандидат філологічних наук, доцент;
Картунов Б.І., доктор політичних наук, професор;
Кожолянко Г.К., доктор історичних наук, професор;
Круглашов А.М., доктор політичних наук, професор;
Сич О.І., доктор історичних наук, професор;
Гроян С.С., доктор історичних наук, професор;
Фісанов В.П., доктор історичних наук, професор;
Федуняк С.Г., доктор політичних наук, доцент;
Ярош Б.О., доктор політичних наук, професор.
Струтинський В.Є., кандидат філософських наук, доцент;
Скорейко Г.М., кандидат історичних наук, доцент;
Демочко В.К., кандидат історичних наук, доцент;
Гуйванюк М.Р., кандидат історичних наук, доцент (відповідальний секретар).

Адреса редколегії: Україна, 58012, м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2, університет, факультет історії, політології та міжнародних відносин, тел. (03722) 52-19-94, E-mail: dobrz@chnu.cv.ua

Стрільчук Л. Україна у польській східній політиці 90-х рок в ХХ ст.....	120
Обухова О. Становлення та розвиток українсько-польських міждержавних відносин на початку 90-х років ХХ століття.....	123
Цуп О. Україна та Чеська Республіка в інтеграційній політиці Європейського Союзу.....	126
Куделько З. Мовні інтерференції в мові дипломатії.....	130

ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

Онiпко Т.В., Онiпко Т. А. Постать Симона Петлюри в зарубiжній iсторiографiї.....	133
Петренко І. Роль академіка Ореста Івановича Левицького (1848 – 1922 рр.) у дослідженні історії шлюбно-сімейних відносин в Україні у XVII – XVIII ст.....	137
Чайка Г. Історія буковинської заокеанської еміграції на сторінках книги канадської дослідниці.....	141
Кузіна Б. Становлення споживчої кооперації на Поділлі (60-ті рр. XIX – початок ХХ ст.): Історіографічний аспект.....	145
Гуйванюк М. Вклад вітчизняних істориків у вивчення діяльності пожежно-гімнастичних товариств “Січ” Галичини й Буковини початку ХХ ст.....	149
Степанчук Ю. Проблеми державотворення в Україні другої половини XVII – XVIII ст. в оцінці новітньої історіографії.....	154
Місінкевич Л. Вклад Головної редакційної колегії “Реабілітовані історією” у відновлення справедливості щодо жертв сталінських репресій.....	156
Коляструк О. Аспект повсякденності в історії української інтелігенції у 1920-і рр.: стан дослідження проблеми.....	161
Коннова М. Громадянська війна в Іспанії (1936 – 1939 рр.): історіографія проблеми.....	166
Дарчик С. Пилявецька битва у спогадах та автобіографічних щоденниках шляхтичів.....	169
Зайцева З. Специфіка джерельного забезпечення досліджень процесу інституціалізації української науки (кінець XIX – початок ХХ ст.).....	172
Гандзюк В. Ідеї української державності на сторінках періодичних видань Поділля в добу Гетьманату.....	176
Щербина Н. Діяльність Ізмаїльського архіву у дослідженні та популяризації історії краю у повоєнні роки.....	179
Міщук С. Внески галицьких вчених у дослідження рукописних книг і стародруків: друга половина XIX – початок ХХ ст.....	182
Боряк Т. “Празькі” бібліотечні зібрання у фондах ДНАБ (м. Київ): реконструкція еміграційних колекцій у міжвоєнній Чехословаччині.....	186
Готра О. Джерела про життя, науково-організаційну, громадську та педагогічну діяльність академіка М. Кащенка.....	188
Громакова Н. Методологія дослідження культури повсякденності шляхти у XIX ст.....	193
Безега Т. Історіографічні праці з економічних проблем України 1991 – 2007 рр.....	196

ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА ТА ПЕРЕКЛАДУ

Івасюк О. Іконічність у віршованому перекладі.....	201
Нічий В. Особливості перекладу безособових конструкцій у французькій художній літературі українською мовою.....	202
Маковійчук Л. До питання про історію німецької фахової мови.....	205
Семенко В. Взаємозв’язок між лексичною семантикою дієслова і способом реалізації часових форм імперфекта і перфекта.....	207
Слюсар О. Мовні інтерференції в історичних антропонімах Чернівців.....	211
Довганчина Р. Відтворення ідіостилю та ідіолекту як засіб збереження когерентності.....	217
Камінська О. Фахова комунікація у планових мовах та шляхи поповнення її термінологічного складу.....	219
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	222

Strilchuk L. Ukraine in the Polish eastern policy of 1989 – 1999.....	120
Obukhova O. Beginning and Development of the Relations Between Ukraine and Poland in the Beginning 90 Years XX of Century.....	123
Tsup O. Ukraine and the Czech Republic into integration policy of European Union.....	126
Kudelko Z. Language interferences in the diplomatic language.....	130

HISTORIOGRAPHY, SOURCE AND SPECIAL HISTORY DISCIPLINES

Onipko Tetyana V., Onipko Tetyana A. The personality of Symon Petliura in the foreign historians respect.....	133
Petrenko I. The role of academician O.I. Levitsky (1848-1922) in the studying of the role of church in marriage-family relations in Ukraine in the 17-18-th centuries.....	137
Chajka H. Canadian researcher about Canadian immigrants in Canada.....	141
Kuzina B. Consumer cooperation development in Podillya (60-s of 19 th – beginning of the 20 th century): Historiography aspect.....	145
Huivanyuk M. Contribution of the domestic historians to the study of the activity of fire-gymnastic societies “Sich” in Bukovyna and Halychyna at the beginning of the XX century.....	149
Stepanchuk Y. Reconstruction of the Ukrainian state theme in the second half of 17 th -18 th century: according to the materials of “Ukrainian history periodical” (the end of 80-s – August, 1991.).....	154
Misinkevych L. To make valuable contribution to science of the Head editorial “Rehabilitate of the history”, which has reestablished the justice for the sacrifice of the Stalin’s repressions.....	156
Kolyastruk O. Daily aspect in the history of the Ukrainian intellectuals in 1920-s: the state of the problem investigation.....	161
Konnova M. The Spanish Civil War of 1936-1939 years: the historiography of the problems.....	166
Darchyk S. The battle near Pyliavtsi at the gentry’s memories and autobiographical diaries.....	169
Zaitseva Z. Specific character of the source provision of research of the institutization process of Ukrainian science (end of the XIX – beginning of the XX cent.).....	172
Handzyuk V. Province press as means of cultivation of the idea of autonomy of Ukraine under the conditions of Podillya occupation.....	176
Shcherbina N. Ismail archive activity in the investigation and popularization of the region history during the post-war years.....	179
Mishchuk S. The contribution of the Halychyna scientists into the handwritten and old-printed books investigation: second half of the 19 th – beginning of the 20 th century.....	182
Boryak T. “Prague” library collection in the funds of the State scientific archive library: reconstruction of the emigration collections of interwars Czechoslovakia.....	186
Gotra O. The sources about life, scientific- organizational, public and pedagogical activity of M.Kashcenko.....	188
Hromakova N. Commonness standard of the nobility in the XIX century: introduction to the research methodology.....	193
Bezega T. Historiographical works on economic problems of Ukraine of the years 1991 – 2007.....	196

LINGVISTICS AND TRANSLATION STUDIAS

Ivasiuk O. Iconicity in verse translation summary.....	201
Nithyy V. The Peculiarities of Translation of French Belles-Lettres Impersonal Constructions into Ukrainian.....	202
Makovithuk L. The History of German Business Language.....	205
Semenko V. Interdependency between verb lexical semantics and realization tense forms of imperfect and perfect method.....	207
Sliusar O. Language interferens in the historical antroponims in Chernivvtsi.....	211
Dovhanychna R. Idiostyle and idiolect as means of coherence preserving in translation.....	217
Kamins’ka O. Special Purposes Communication in Planned Languages and the Ways of its Terms System Expansion.....	219
INFORMATION ABOUT AUTHORS	222

лення обох самостійних держав. Це полегшило вихід України на європейські ринки та стимулювало прогрес перетворення Польщі на своєрідний міст, що з'єднував Україну та Європу.

Отже, на початку 90-х рр. ХХ ст. Республіка Польща досить швидкими темпами зайняла місце одного з основних партнерів України в Європі. У той же час слід зауважити, що у вітчизняній історичній науці окреслена проблема досліджена недостатньо і вимагає глибокого, різностороннього та неупередженого вивчення.

Джерела та література:

1. Бжезинський З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М., 1999;
2. Дергачов В.А. Геополітика. – К., 2000;
3. Договір між Україною та Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво // Політика і час. – 1992. – № 7-8. – С.9-13;
4. Зленко А. Дипломатия и политика. Украина в процессе динамических геополитических перемен. – Харків, 2004;
5. Литвин В.М. Україна: хроніка поступу (1991 - 2000). – К., 2000. – 516 с.
6. Моренчук Т.А. Становлення та розвиток польсько-українських відносин на початку 90-х років ХХ століття // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. Ювілейний випуск. – Луцьк, 2007 – С.79 – 85;
7. Октясюк А.М., Павлік О.М. Правові аспекти унормування українсько-польських відносин в умовах тоталітаризму // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. Ювілейний випуск. – Луцьк, 2007 – С. 117 – 122;
8. Україна у сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти / За ред. Ф.М. Рудича. – К., 2002;
9. Fedorowicz K. Ukraina w polskiej polityce wschodniej w latach 1989 – 1999. – Poznań, 2004. – 249 s.;
10. Repatriacja czy deportacja. Przesiedlenia Ukraińców z Polski do USRR 1944 – 1946. Dokumenty. – Warszawa, 1996. – Т.1. 307 s.;
11. Stadtmuller E. Przyszłość polski w Europie lat dziewięćdziesiątych w opinach partii politycznych i społeczeństwa // Postzimnowojenna Europa/ Du jenošes czy nowym podzajm? / Red. T. Zos-Nowak. – Wrocław, 1995.

Olena Obukhova

Beginning and Development of the Relations Between Ukraine and Poland in the Beginning 90 Years XX of Century

Summary

The features of a beginning and development of the relations between Ukraine and Poland are analyzed during wreck of bipolar system. The political factors of rapprochement between the countries are allocated.

УДК: 339.92(477=437):061.1ЄС

© Олена Цуп
(м. Тернопіль)

УКРАЇНА ТА ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА В ІНТЕГРАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті йдеться про стосунки між Україною і Чехією, про досвід Чехії у набутті членства в ЄС та про необхідність використання Україною цього досвіду в її євроінтеграційних прагненнях.

Європейський напрям є пріоритетним у зовнішній політиці України. Із завершенням чергового етапу розширення Європейського Союзу, у результаті якого визначився майбутній розвиток низки країн Центральної і Східної Європи, окреслилися нові тенденції у відносинах України з провідним європейським формуванням та новими країнами-членами, зокрема з Чеською Республікою.

Варто відзначити, що і для Чехії євроінтеграційний курс зовнішньої політики став знаковим упродовж кінця ХХ – початку ХХІ ст. і отримав своє логічне завершення у травні 2004 р. зі вступом держави до ЄС. Саме тому дослідження й аналіз досвіду цієї країни, накопиченого на шляху інтеграції до Євросоюзу, здобутків та втрат внаслідок приєднання є важливим аспектом зовнішньополітичної стратегії України як у відносинах і з Чеською Республікою, так і Європейським Союзом.

На сучасному етапі проблема взаємин України з Європейським Союзом та використання інтеграційного досвіду країн Центрально-Східної Європи інтенсивно розробляється як українськими, так і зарубіжними дослідниками. До них можна віднести праці В.В. Копійки, Т.І. Шинкаренка „Європейський Союз: заснування і етапи становлення”, V. Dočkala, P. Kanioka „Evropska Unie tak akorat. Praktický průvodce evropskou integrací”, дисертаційне дослідження Л.Ю. Кіцили „Зовнішньополітичні аспекти реалізації курсу Чеської Республіки на інтеграцію до Європейського Союзу” тощо. Матеріали семінарів та круглих столів, виступи державних діячів й інформаційні бюлетені дозволяють прослідкувати основні етапи співробітництва з ЄС. Однак питання співпраці України та Чеської Республіки в контексті інтеграційної політики Європейського Співтовариства поки що залишається відкритим.

У даній статті зроблено спробу дослідити окремі етапи формування взаємовідносин України та Чеської Республіки з ЄС, розглянути стратегію Співтовариства щодо названих країн та прослідкувати хід співробітництва між ними в контексті євроінтеграції та набуття Чехією статусу держави-члена ЄС.

Становлення співробітництва України з Євросоюзом відбувалося поступово: відкриття в Києві представництва Комісії Європейських Співтовариств (жовтень 1993 р.), у Брюсселі – представництва України при Європейських Співтовариствах (липень 1995 р.); переговори щодо галузевої кооперації і торговельних відносин (1994 р.); підписання і набуття чинності (ратифікація та імплементація) Угоди про партнерство і співробітництво (14 листопада 1994 р.); визнання України як країни з перехідною економікою (саміт ЄС у Флоренції, липень 1996 р.); прийняття радою ЄС плану дій (6 грудня 1996 р.), що визначив напрями співпраці з Україною; перший саміт Україна – ЄС (5 вересня 1997 р.); підписання Спільної стратегії ЄС щодо України (1999 р. в Гельсінкі), що визначала пріоритетні напрями політики країн – членів ЄС і інституцій Євросоюзу щодо України на чотирирічний період; надання Україні статусу країни – сусіда ЄС (2003 р.). У 2004 р. відбувся перший етап консультацій

щодо поширення Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС на нові держави-члени Європейського Союзу (20 січня в Брюсселі) та перший раунд консультацій щодо підготовки та узгодження тексту Плану дій Україна – ЄС (27 січня в Києві) [10, с. 4].

21 лютого 2005 р. в Брюсселі під час спеціального засідання Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС було схвалено План дій Україна – Європейський Союз – документ, що встановлює стратегічні рамки співробітництва між Україною та ЄС на найближчі три роки. Виконання Плану дій сприятиме реалізації положень Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і ЄС, досягненню мети України щодо подальшої інтеграції до європейських економічних й соціальних структур, закладе міцну основу для економічної інтеграції, сприятиме розробці та реалізації політики і заходів, спрямованих на забезпечення сталого економічного зростання, та соціального зближення, зростання рівня життя й захисту навколишнього середовища, забезпечуючи тим самим досягнення довгострокової цілі сталого розвитку.

Важливим кроком для покращення інтеграційних можливостей України стало опублікування в офіційному журналі Європейського Союзу Регламенту № 2117/2005, яким Україну вилучено з переліку „країн з перехідною економікою” в рамках антидемпінгового законодавства ЄС, якій набув чинності з 30 грудня 2005 р. У 2006 р. було продовжено консультації щодо поглиблення співпраці між Україною та ЄС у торговельно-економічній сфері, сферах юстиції, внутрішніх справ та вирішення питань загальноєвропейської безпеки.

Євросоюз – одне із потужних джерел фінансування України. За десять років ЄС надав Україні допомогу в розмірі близько 1570,4 млн. євро. З цієї суми на підтримку приватного сектора та сприяння економічному розвитку надійшло 116 млн. євро, на розвиток транспортної, енергетичної інфраструктури та комунікацій – 74 млн. євро, на підвищення безпеки української атомної енергетики – 451,9 млн. євро. ЄС фінансував індикативну програму на період 2004–2006 рр. (212 млн. євро), індикативну програму TACIS з ядерної безпеки на 2004–2006 рр. (117 млн. євро), програму „Сусідство” у сфері прикордонного співробітництва на 2004–2006 рр. (75 млн. євро, затверджених для всіх країн програмою TACIS, втім і для України). Якщо у 2004 р. Україні було надано допомогу в розмірі 62 млн. євро, то у майбутньому сума має збільшитися ще на 20–25 млн. євро та спрямовуватися на реалізацію програм у рамках політики нового сусідства [6, с.394].

Початок зміни зовнішньополітичних пріоритетів Чеської Республіки, поклада у 1989 році “оксамитова” революція, стали поступовий вихід із таких структур, як Організація Варшавського Договору (ОВД) і Рада Економічної Взаємодопомоги (РЕВ), та налагодження контактів з міжнародними організаціями Заходу з метою поглиблення співпраці в галузі безпеки та поступової економічної інтеграції.

Керівництво Чехословаччини тривалий час дотримувалося думки, що Європа не потребує жод-

них військових пактів. Заклики В.Гавела до розпуску НАТО та виведення американських військових частин з Європи були не лише наївними, але й небезпечними, оскільки породжували у західних політиків недовіру щодо чехословацької політичної орієнтації. Згодом чеські ЗМІ не раз закидали цій політиці зайву ейфорійність і брак реалізму [7, с. 6].

З перших днів існування нової зовнішньої політики Чехо-Словаччина заявила про свої наміри інтегруватися до Європейського Економічного Співтовариства. Першим договірним документом між Чехо-Словаччиною та Європейськими Співтовариством була так звана обмежена угода з торгівлі металургійною продукцією (1978) у межах Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ), а наступним – двостороння угода з текстильної промисловості (1982). Згодом укладено угоду з торгівлі промисловими товарами між ЧССР і ЄЕС (1988). У травні 1990 р. укладено першу угоду про торговельну та економічну співпрацю з ЄЕС. 16 грудня 1991 р. вона була замінена Угодою про асоціацію між Чеською і Словацькою Федеративною Республікою та Європейським Співтовариством.

Упродовж 1991–1992 рр. Чехословаччина уклала декілька важливих угод про взаєморозуміння, співпрацю та добросусідство, зокрема, з Францією, Італією, Іспанією, Польщею, Німеччиною.

У грудні 1994 р. Європейська Рада затвердила стратегію попереднього вступу для держав Центральної і Східної Європи, яка ґрунтувалася на чотирьох основних елементах: європейських угодах; багатосторонньому структурному діалозі; підготовці країн Центрально-Східної Європи до інтеграції в єдиний внутрішній ринок; допомозі країнам Центрально-Східної Європи в межах спеціальних програм.

31 березня 1998 р. відкрилися переговори про вступ Чеської Республіки до ЄС у формі двосторонніх міжурядових консультацій на урядовому рівні. Перша фаза переговорного процесу – технічна частина переговорів (співвідношення чеського і європейського законодавства, його перевірка до часу вступу Чехії до ЄС) тривала з 3 квітня 1998 р. до 8 липня 1999 р.

Наступний крок зроблено в Агенді 2000 р. частиною якого став і звіт щодо Чеської Республіки. Європейська Комісія сформулювала так звану посилену стратегію попереднього вступу. Разом зі стратегією Комісія прийняла документ „Партнерство заради вступу”. Метою партнерства було об’єднати всі форми підтримки ЄС для країн-кандидатів, окреслити основні короткотермінові й середньотермінові пріоритети в прийнятті “чинного права ЄС”. Загалом Чеська Республіка практично досягла всіх короткотермінових пріоритетів, що стосувалися єдиного ринку. Пріоритети в галузі сільського господарства, навколишнього середовища, правосуддя та внутрішніх справ були досягнуті частково. Середньотермінові пріоритети щодо єдиного ринку Чеська Республіка виконала у переважній частині завдань [12, с. 26–29].

Чеський уряд розробив Національну програму підготовки Чеської Республіки до набуття членства, яка містила план з реформування законодавства,

економіки, суспільної сфери та інших галузей. Результати цієї підготовки реєструвалися Європейською Комісією у регулярному звіті.

Саміт у Ніцці став переломною віхою у прогресі Чеської Республіки щодо вступу до ЄС. Укладену в межах Ради угоду про приєднання було передано до Європейського Парламенту й офіційно підписано 16 квітня 2003 р. в Афінах. Після підписання угоду ратифікували країни-кандидати й члени ЄС. Чеський референдум з питання вступу відбувся 15 – 16 червня 2003 р. Чеська Республіка офіційно набула членства в ЄС з 1 травня 2004 р.

Приєднання Чеської Республіки до програм ЄС, що регламентувався Додатковим протоколом до Європейської Угоди з відкриття програм ЄС асоційованим членам (підписана Чехією у 1997 р.), було частиною підготовки країни до інтеграції.

Починаючи з 1997 р., Чехія брала участь у програмах, присвячених шкільній системі, освіті та молоді (“Сократ”, “Леонардо да Вінчі”, “Молодь Європи”), з 1998 р. приєдналася до програми МСП (SME) (мале і середнє підприємництво), SAVE II та програми “Рафаель” (культурна сфера), з 1999 р. стала учасником програм Fiscalis (пряме оподаткування), Matthaеous (митний збір) та чотирьох програм у галузі охорони здоров’я (охорона здоров’я, запобігання раковим захворюванням, боротьба зі СНІДом, подолання наркотичної залежності), а також отримала доступ до обміну інформацією між адміністративними програмами. Участь у програмах частково фінансувалася з державного бюджету країни, а більшою мірою програмою Phare (близько 75 %). Важливе значення мала участь Чеської Республіки у п’яти структурних програмах Європейського Союзу у галузі досліджень і технічного розвитку (з 1999 р.). Основний інструментарій попереднього вступу, за допомогою якого ЄС надавав допомогу країнам-кандидатам, охоплював програми PHARE, ISPA та SAPARD. На загальне річне асигнування цих трьох програм для Чеської Республіки призначалося близько 180 млн. євро.

Таким чином, можна виділити три етапи становлення і реалізації політики Євросоюзу щодо Чеської Республіки та розвитку співробітництва з нею. Кожний з цих етапів відображає еволюцію політики ЄС щодо країни-претендента на вступ: 1) 1989–1993 рр. – Чеська Республіка задекларувала намір розпочати інтегрування до єдиної Європи, а ЄС проголосив готовність до пошуку форм інтеграції нових демократичних країн із розробкою критеріїв вступу для країн-кандидатів; 2) 1994–1998 рр. – розгортання політичного діалогу між ЄС та країнами – асоційованими членами в рамках Європейських угод про асоційоване членство; 3) 1998–2004 р. – період переговорів між ЄС та Чеською Республікою про вступ, підписання Партнерських угод про вступ, конкретизація критеріїв, вимог та індивідуальних рекомендацій, розроблених Єврокомісією на основі контролю відповідності стану внутрішніх інституціональних реформ копенгагенським критеріям членства в ЄС.

Однією з важливих умов проведення політики розширення ЄС на Схід та взаємовідносин з Україною, є те, що вона не заважатиме процесу подальшої внутрішньої інтеграції країн-членів Євросоюзу.

Це передбачає узгодження позицій держав-членів ЄС у розробці спільної стратегії розширення, вдосконалення механізмів прийняття рішень та функціонування комуїтарних інституцій.

У травні 2005 р. Чехія у складі десяти країн стала повноправним членом Європейського Союзу. Таким чином, між Україною та Чеською Республікою розпочався новий етап співпраці в контексті міжнародних відносин. Надзвичайний і Повноважний посол Чеської Республіки в Україні Карел Штіндл визначив чотири фактори, які у зв’язку з наміром України інтегруватися до Європейського Союзу, лежать в основі чеського ставлення до України. По-перше, серед східноєвропейських сусідів Європейського Союзу після його розширення (Україна, Росія, Білорусь та Молдова) Україна, з точки зору Чеської Республіки, займає виняткове місце, оскільки повністю відповідає географічним вимогам Договору про Європейський Союз, які висуваються до потенційних членів Союзу. По-друге, законодавча і виконавча влада України на всіх рівнях виявляє політичну волю інтегрувати Україну до європейських і євроатлантичних структур (ЄС та НАТО). По-третє, Чеська Республіка, її суспільство мають позитивний досвід щодо українського народу з часів Австро-Угорської монархії і першої Чехо-Словацької Республіки, коли частина українців була співгромадянами чехів, моравів і словаків, а після Другої світової війни Чехо-Словаччина разом з Україною була складовою частиною радянського блоку і спільно з нею поділяла життя в комуністичній тоталітарній системі, що, на думку посла, сприяло взаємному порозумінню. Четвертий фактор визначається тим, що Чеська Республіка не межує і після розширення ЄС також не межуватиме з Україною. Тому прикордонна співпраця з нашою державою не є складовою частиною чеської зовнішньої політики, яка є важливим елементом такої програми ЄС, як „Ширша Європа – сусідство”.

Таким чином, за словами Карела Штіндла, Україні для швидшої європейської інтеграції слід терпляче й зосереджено працювати над трансформацією держави й суспільства в напрямі до стандартів ЄС. Однак потрібно усвідомлювати й те, що остаточно про успіх України в інтеграційному процесі будуть вільно й демократично вирішувати суспільства країн-членів ЄС [5, с. 8–10].

Після вступу Чеської Республіки до ЄС офіційна позиція Праги щодо інтеграції України в ЄС дещо змінилася. В одному з інтерв’ю Карел Штіндл висловив побажання Чехії як повноправного члена ЄС, щоб із її східними кордонами межували вільні демократичні держави. Однак насторожує певна невизначеність України зі своїми інтеграційними уподобаннями. Офіційну Прагу непокоїть й те, що наша держава може потрапити під вплив політичної й економічної системи Росії. Що ж стосується вступу до ЄС, то Чехія офіційно є прихильницею політики „відкритих дверей” для України і в органах ЄС відстоює її позицію в цьому питанні.

Українсько-чеські переговори та консультації

щодо вступу України в ЄС та мінімізації небажаних наслідків розширення Європейського Союзу для нашої держави мають документальне підґрунтя. Так, у Спільній заяві про зацікавлення та поглиблення партнерських відносин між Україною та Чеською Республікою, підписаній президентами Віктором Ющенком та Вацлавом Клаусом у Києві 14 червня 2005 р., відзначається чіткий європейський та євроатлантичний зміст українсько-чеського співробітництва, що стає важливим чинником у реалізації головного зовнішньополітичного пріоритету нової української влади – інтеграції до європейських та євроатлантичних структур [1, арк.1–2].

Хоча в Європейському Союзі наразі набирає сили дискусія стосовно принципів питань його подальшого розвитку, тема розширення ЄС не знімається з порядку денного. На думку офіційних кіл Чеської Республіки, Україні має бути надана чітка перспектива членства в ЄС за умови виконання нею відповідних політичних, економічних, соціальних критеріїв членства в Євросоюзі. Чеська сторона висловила готовність передати Україні свій досвід гармонізації національного законодавства з принципами і нормами ЄС, організації та структуризації переговорного процесу з ЄС і реалізації конкретних проектів з метою успішної реалізації Плану дій Україна – ЄС.

Спільний інтерес щодо українських європейських прагнень та бажання Чеської Республіки як держави-члена ЄС сприяти трансформаційним процесам в Україні зумовили підписання 15 січня 2007 р. Спільної заяви міністрів закордонних справ України та Чеської Республіки Бориса Тарасюка та Карла Шварценберга про співробітництво у реалізації Плану дій Україна – ЄС [2, арк. 1–2]. У ній План дій Україна – ЄС розглядається як найважливіший інструмент для поглиблення відносин між двома державами та можливість покращення договірних відносин між Україною та ЄС. Тому обидві країни домовилися сприяти тісному співробітництву в напрямку двосторонніх консультацій з європейських питань, політики планування та адаптації українських санітарних норм до норм Європейського Союзу.

Практичним виявом використання інтеграційного досвіду Чеської Республіки стало проведення семінару з аналізу механізмів реалізації програми EUREKA в контексті досягнень завдань Лісабонської стратегії в Польщі, Чеській Республіці та Угорщині як країнах що недавно стали членами ЄС, і адаптації сучасних та перспективних принципів реалізації цієї програми в Україні для прискорення в ній євроінтеграційних процесів. Ця нова стратегічна мета для Європейського Союзу, яка полягає в побудові конкурентноспроможної, динамічної, заснованої на знаннях економіки, що забезпечить сталий економічний та соціальний розвиток, була сформульована Європейською Радою на своєму спеціальному саміті в березні 2000 р. в Лісабоні.

EUREKA – це інформаційна мережа, що націлена на здійснення конкурентноспроможних на світовому ринку розробок та досліджень (R&D)

невійськового призначення у галузях інформаційних технологій, медицини та біотехнологій, зв'язку, екології, енергетики, нових матеріалів, транспорту, робототехніки та виробничої автоматизації, лазерних технологій. Метою цієї програми є створення та підтримка умов для ефективного міжнародного інноваційного співробітництва, а також сприяння встановленню контактів у сфері наукових досліджень та дослідницько-конструкторських розробок, які мають за кінцеву мету комерціалізацію отриманих результатів. Учасниками програми є 36 країн та Європейський Союз. Україна разом із Албанією, Болгарією та Марокко мають статус асоційованого члена. 9 червня 2006 р. Україна з Національного інформаційного пункту (NIP) дістала можливість стати повним Національним членом EUREKA [3, с. 9–10].

Таким чином, аналіз окремих аспектів євроінтеграційної політики України й Чеської Республіки, а також стратегії Європейського Союзу до обох країн дозволяє стверджувати, що європейський напрямок був і залишається пріоритетним у зовнішній політиці і України, і Чеської Республіки. Стратегічні цілі Європейського Союзу стосовно двох країн мають спільні та відмінні риси. Передусім, Чехія до вступу мала вищий рівень суспільно-політичного та економічного життя, ніж Україна, що дозволило їй швидко й ефективно виконати вимоги, висунуті ЄС. Нашій державі доведеться пройти інший, можливо, децю складніший шлях до об'єднаної Європи. Однак реформування законодавства, економіки, суспільної сфери та інших галузей й активна участь України в основних проектах ЄС (TACIS, ECHO, EUREKA тощо) дозволить певною мірою покращити взаємовідносини з Євросоюзом та наблизити в часі інтеграцію до цієї структури. Зміна ж офіційного статусу Чехії 1 травня 2004 р., дозволила перейти на новий етап співпраці з нашою державою. Значно посилилися політичні контакти та покращилися економічні ініціативи з обох боків. Чеська Республіка, відзначаючи важливу роль нашої держави у її зовнішній політиці, висловила підтримку українським європейським та євроатлантичним прагненням, надає консультативну допомогу в основних інтеграційних питаннях. Здобувши досвід разом з іншими новими країнами-членами у процесі вступу до ЄС, Чехія щиро ділиться ним з Україною. Для Чеської Республіки процес наближення до цієї організації тривав понад 10 років, тому є підстави сподіватися, що для України, яка вже виконала велику роботу з реформування державного життя, він буде хоча б трохи коротшим.

Джерела та література:

1. Спільна заява про зацікавлення та поглиблення партнерських відносин між Україною та Чеською Республікою // Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. – Ф. 2. – Оп. 6. – Спр. 4549. – А.1–2; 2. Joint statement by Minister for Foreign Affairs of Ukraine Mr. Borys Tarasyuk and Minister for Foreign Affairs of the Czech Republic Mr. Karel Schwarzenberg on Cooperation in implementing the Ukraine – EU Action Plan // Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України. –

Ф.2. – Оп. 6. – Спр. 5037. – А. 1–2; 3. Використання Україною досвіду європейської інтеграції Угорщини, Чеської Республіки та Польщі набутого у Програмі EUREKA. Матеріали семінару по проекту № 2502901 за підтримки Програми „Схід–Схід: партнерство без кордонів” Міжнародного фонду „Відродження”: Збірник / Центр європейських та трансатлантичних студій та ін. Відп. ред. П.С. Смертенко та ін. – К.: Науковий світ, 2005. – 60 с.; 4. Виступ Голови Верховної Ради України В.М. Литвина „Сучасна суспільно-політична ситуація в Україні” в Асоціації з міжнародних питань (Прага, Чехія) // Парламентські вісті. Тижневик Верховної Ради України. – 2005. – 7–11 лютого. – № 2 (98). – С.23–34; 6. Досвід країн Вишеградської четвірки на шляху до ЄС: можливості для України. Аналітичні оцінки / В.І. Андрійко та ін. (ред. кол.); Національний інститут стратегічних досліджень (Закарпатський філіал), фонд ім. Фрідріха Еберта. – Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2003. – 134 с.; 7. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. Навч. посіб. – К. 2001. – С. 393 – 394; 8. Кіцила Л.Ю. Зовнішньополітичні аспекти реалізації курсу Чеської Республіки на інтеграцію до Європейського Союзу. – Автореф. дис. канд. іст. наук. – Львів: Національний університет імені Івана Франка, 2004. – 26 с.; 9. Мосцова Ю. Вацлав Гавел: „В умовах демократії політик може підвести виборців тільки один раз” // Дзеркало тижня. – 2004. – 14 лютого. – № 6 (481); 10. Офіційний візит Голови Верховної Ради України В.Литвина до Чеської Республіки // Парламентські вісті. Тижневик Верховної Ради України. – 2005. – 7–11 лютого. – № 2 (98). – С. 21–23; 11. Україна – ЄС: хронологія двосторонніх відносин // Україна – ЄС. – 2005. – С. 4; 12. Dočkal V., Kaniok P. Evropska Unie tak akorat. Praktický průvodce evropskou integrací. – Brno: Masarykova univerzita, 2005. – 69 s. 13. Report on the foreign Policy of the Czech Republic between July 1998 and December 1999. – Prague, 2000. – 295 s.

Olena Tsup

Ukraine and the Czech Republic into integration policy of European Union Summary

The article investigates the stages of forming and realization co-operation between independent Ukrainian and Czech states and the European Union. The author analyses the main aspects of integration policy of both states and strategy of the European Union about Ukraine and the Czech Republic.

УДК: 811.111'373.46:33

© Зоя Куделько
(м. Чернівці)

МОВНІ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ В МОВІ ДИПЛОМАТІЇ

У статті розглядаються типи мовних інтерференцій, механізм їх впливу на мову дипломатії, засади відбору термінологічних одиниць до галузевого словника.

Мова чутливо впливає на всі процеси, які відбуваються у суспільстві.

Поняття норми, як і нормалізації, в термінології тісно пов'язане з проблемою мовних інтерференцій, з впливами інших мов, з необхідністю впорядкування міжмовних контактів, які теж віддзерка-

люють різні прояви динамічного розвитку суспільства.

Контакти з носіями інших мов, зміна релігії, орієнтація на певну країну-еталон, побудова писемності, вироблення або реформа правопису, формування науково-технічної та суспільно-політичної термінології тощо — всі ці процеси більшою чи меншою мірою залишають відбиток на розвитку мови, яка, в свою чергу, зазнає помітного впливу всіх названих вище чинників.

Мовні інтерференції можна класифікувати як за екстралінгвістичним, так і за інтралінгвістичним принципами. Перший тип класифікації залежить від психолінгвістичних та соціолінгвістичних умов та факторів. Другий — від того, в якому аспекті мови спостерігається свідоме або підсвідоме втручання у природній хід розвитку мови [1;7]. Звідси можна охарактеризувати мовні інтерференції як соціолінгвістичне явище.

За цією класифікацією, всі мовні інтерференції можна поділити на підсвідомі та свідомі. Перший тип інтерференцій полягає у природному впливі однієї мови на іншу (субстрат, суперстрат, адстрат та інші типи мовних контактів), в той час як другий тип — це штучне втручання в розвиток мови (мовне будівництво або мовне планування).

Проте тут же зауважимо, що чіткої межі між свідомими та підсвідомими мовними інтерференціями все ж не існує. Кожна зміна в мові чи втручання у її розвиток можуть містити в собі як чинники, що залежать від волевияву певних осіб, так і чинники, що від такої волі не залежать, тому багато видів мовних інтерференцій мають проміжний, перехідний характер, як, наприклад, мовна адаптація [5;xi].

Поява нових термінів з погляду психолінгвістики не є однорідним процесом. Заходи з термінологічної модернізації (комплексна розробка національних терміносистем, вибір мотивації кожної термінологічної одиниці, надання їм зовнішньої форми) та термінологічної стандартизації (штучна селекція наявних варіантів та затвердження одного з варіантів як термінологічного стандарту), безумовно, мають свідомий характер. З іншого боку, заповнення лакун при технічному перекладі, коли перекладач самостійно перекладає той чи інший неусталений термін рідною мовою, мають, радше, підсвідомий характер, через те що перекладач, здебільшого, не замислюється над зовнішньою формою нового терміна, а мотивацію він, як правило, запозичує з мови-оригіналу. Тож, наприклад, англійський термін *preliminary peace treaty* будь-який перекладач за відсутності даного терміна в галузевих словниках без будь-якого свідомого наміру (навіть не підозрюючи, що це словосполучення є терміном) може передати або як *попередній мирний договір*, або ж як *прелімінарний мирний договір*; а термін *commercial attaché*, як *комерційний аташе* чи *торговий аташе*. Це буде підсвідомо побудова нового терміна.

У випадку, якщо група лексикографів, що укладає словник дипломатичної термінології, має намір створити еквівалент даного терміна в українській мові, або якщо вона вибирає як стандарт один із двох згаданих вище варіантів перекладу, то в цьому